

TRACTATUS GRADUS AD PARNASSUM

Miquel Fabré

Els graons que menen a la casa dels déus és el títol que es trobava en els diccionaris de prosòdia llatina i grega els quals ajudaven en la construcció de versos els poetes del segle XVIII. El 1725, Johann Joseph Fux (1660-1741) es féu seva la idea d'aquests graons per a la música i titulà així el seu esplèndid tractat de contrapunt, molt sovint referenciat i evocat en tractats posteriors i, fins i tot, en textos actuals de contrapunt.

Més tard, Muzio Clementi (1752-1832) donà aquest nom a un recull, encara avui del tot vigent, d'estudis per a piano, editats entre els anys 1817 i 1826, amb un sentit prou correcte, "les escales de la perfecció" no hi ha pianista que no l'hagi treballat en la revisió de Tausing. Voldria també comentar que Debussy, el 1906, va designar d'aquesta manera la primera partitura d'un recull de peces per a infants, *Children's corner* (potser perquè les escoltin els infants des del racó o, millor, inspirades en el món dels infants, cap nen no ho pot tocar); amb un sentit prou satíric, va afegir Dr. davant per a concloure la burla. La veritat és que el *Dr. Gradus ad Parnassum* de Debussy és, a més d'una delícia, una bona escola de perfecció en l'execució dels arpegis curts.

Wittgenstein va publicar, el 1921, un seguit de proposicions sovint aforístiques, i algunes apodíptiques, sota el nom de *Tractatus Logico-Philosophicus*. Hi ha una més que evident influència en el recull de proposicions que presento, però no es pretén ni emular ni, de cap de les maneres, parodiar el treball de L. Wittgenstein. És una aproximació de gènere, i un exercici de pensament concís, que cerca un ordre impossible, que no pot de cap forma ser lògic. Tampoc, el present recull d'aforismes vol ser un manual de veritats, perquè: "Enfront de l'Art només hi ha una possible actitud: oberta" (V 24.1.). A més, tanmateix, l'aforisme és el text obert per naturalesa.

Es tracta de desfigurar els límits que hom prova d'imposar a un fenomen rar que denominem Art. Si s'han formulat límits ha estat per una disposició perversa a estu-

diar els fets parcialment, i tractem parelles indissolubles per separat; no som sempre capaços d'abordar l'estudi de la forma i la funció (anatomofisiologia). Amb impietat, estudiem dissociats forma i color, volum i contorn, ritme, melodia i relació harmònica, i en la nostra incapacitat d'aprendre la totalitat formulem límits, veritats equívokes que limiten el que és; i són equívokes perquè el principal error, en l'estudi de l'Art, és considerar-lo des de mesures que no li són pròpies. (Lluny de l'excusa del pensament del surrealisme, es demana al temps i es pregunta al rellotge el perquè de l'amargor de l'escarola, i donem la culpa al metre de no poder mesurar el quilo d'arròs).

Que se'm permeti en aquest recull anunciar algunes possibles "veritats" prou discutibles, falsables, que tenen, sobretot, la voluntat de ser suggerents, al marge de la riba de la raó, la funció de les quals és precisament alliberar de la veritat lògica, filosòfica, moral o ètica a l'Art, que no és altre que la realitat sensible. Podríem parlar d'unes veritats sensibles?

El present recull està ordenat en set capítols que responen a diversos aspectes generals, les proposicions, però es numeren ininterrompudament de la 1 a la 36, que enunciades sense discontinuïtat proven de trobar un enfilall col·lectiu, insistim, al marge de la raó. Els subapartats volen ser aclaridors, o volen apregonar i endinsar-se en algun aspecte. A voltes, només poden obrir nous interrogants. De tant en tant hi ha alguna cita, que no és sinó una fita d'inspiració, o de vital respiració. És, aquest text, un punt de partença compromès per a la polèmica (encesa?); no té, però, punt d'arribada. L'aforisme és obert:

TRACTATUS GRADUS AD PARNASSUM

I

1. L'Art és tot el que s'esdevé fet de nou i adreçat al pensament simbòlic.
 - 1.1. L'Art és una emergència del pensament simbòlic i a ell s'adreça.

L'Art, adreçat al pensament simbòlic, no emergeix d'altre que del pensament simbòlic.

 - 1.1.2. Les espècies no dotades del pensament simbòlic no coneixen l'Art.
 - 1.1.3. L'Art no es pot entendre des de la lògica ni la racionalitat.
 - 1.2. És nou allò que en algun dels seus aspectes o visions fonamentals no havia ocorregut encara.
 - 1.3. El pensament és una representació imaginària.
 - 1.3.1. El pensament simbòlic és una emergència imaginària de la complexitat biològica.

"Treballa la imaginació, i
allò fantàstic envaeix la realitat"

1 Leopardi, G. (1983) *Zibaldone di pensieri*. Milano. Malgrat el títol de l'obra de Leopardi, no es pretén ací compondre ni apropiarse a cap mena de centó.

1.3.2. El pensament simbòlic, com emergència imaginària, ocorre al marge del substrat biològic.

1.3.3. Ho hem de dir d'aquesta manera perquè no coneixem la seua neurològica del pensament simbòlic. (ref. 18.1.1.).

2. L'Art no es fa, ocorre, s'esdevé.

2.1. L'Art no és fill de cap voluntat cognitiva o racional.

2.2. L'Art no és fruit de cap virtuosisme tècnic o intel·lectual.

2.3. L'Art no sorgeix de la casualitat.

2.3.1. Amb tot, en l'Art, sovint hi ha troballa casual, aconseguida amb virtuosisme i partint d'una presència racional.

“El món és independent
de la meua voluntat”²

3. L'obra d'Art no és l'objectiu de l'Art, n'és un residu sovint inevitable.

3.1. L'obra és excrementícia.

II

4. De vegades, aquell qui fa Art és anomenat Artista.

4.1. L'artista és un ésser biològic humà; les seves obres humanes no poden ser ni jutjades, ni enteses, ni contemplades com a art.

4.1.1. Així com no es consideren les seves reaccions bioquímiques.

4.2. Aquell, a través de qui s'esdevé una obra d'Art, no està exempt de les idiosincràsies i misèries humanes, biològiques i morals.

4.2.1. Tampoc, de les seves grandeses.

4.3. L'Art s'esdevé al marge del substrat biològic (relació estreta amb 1.3.2.)

4.3.1. A l'Art, però, li cal el suport biològic.

4.3.2. L'Art no té natura ni espiritual, ni sobrenatural.

4.4. L'Art, però, ens recorda la faceta no material del nostre ésser.

4.5. L'artista aprofundeix en la seva descoberta no en la seva propagació.

4.5.1. L'ésser humà, en aquest sentit, fa, moralment, el que pot.

4.5.1.1. No hem de considerar la referència, ni l'autoreferència com a elements en res significatius.

4.6. L'Art no és, des de cap concepte, concebut com a part del comerç.

4.6.1. A voltes, es vol comerciar amb els objectes d'Art.

4.6.1.1. Siguin materials o bé immaterials.

4.6.2. L'Art no és responsable del preu de les obres

4.6.2.1. Ni del pecuniari, ni del moral.

4.6.2.2. Sovint, l'artista tampoc.

5. La idea que l'artista discerneix es manté allunyada de l'imaginari general.
- 5.1. Sovint, això situa l'artista en un capteniment i frisança que és vista i viscuda com indigne pel general.
- 5.2. La dignitat i el decòrum exigeixen certa obscuritat.
- 5.3. Ni la dignitat ni el decòrum són atributs de l'Art.
- "No hi ha res tan depriment
com una història d'èxits"³
- 5.4. Massa claredat enlluerna i encega.
- 5.5. La foscor no és atribut de l'Art.
- 5.5.1. Tampoc no ho és la claredat.
- 5.5.2. Qui diu que ho té tot 'molt clar' no parla d'Art.
- 5.5.2.1. Segurament tampoc no parla ni d'intel·ligència, ni des de la intel·ligència.
- 5.5.2.2. Podríem dir que ni des de la lògica ni des de la raó
- 5.6. L'Art és antitètic al fonamentalisme i dogma.

III

6. L'ésser humà és un ésser cultural.
- 6.1. És inimaginable l'ésser humà al marge de la cultura.
- 6.1.1. No és imaginable la seva supervivència biològica sense la cultura.
- 6.2. Entenem per cultura el compendi de creences, coneixements, hàbits i maneres de fer d'un grup homogeni biològic concret.
- 6.2.1. La seva transmissió, de generació en generació, mai no és ni genètica ni biològica, i pot ser discontinua, discreta i parcial. Total, nítida o tèrbola, explícita o sobreentesa. Verbal, gestual, cognitiva o simbòlica. O tots els atributs esmentats alhora.
- 6.2.2. Gran part d'aquest compendi cultural d'un grup es recolza en el pensament simbòlic i, des d'aquest, des del pensament simbòlic, prospera de generació en generació.

IV

7. L'obra d'Art no és cap valor, es dirigeix al pensament simbòlic cultural.
- 7.1. L'obra d'Art no és mai dipositària de cap valor moral, ètic, ni tan sols cultural.
- 7.1.1. Això, pensant que poguessin haver-hi valors culturals.
8. L'Art transcendeix, ultrapassa, la tanca cultural.
- 8.1. L'obra d'Art sovint també transcendeix, ultrapassa, la tanca cultural.
9. El geni, la intel·ligència, l'habilitat (manual o intel·lectual) no són asimptòtiques a l'obra d'Art, ni en són divergents, ni paral·leles.
- 9.1. Tampoc no en són indiferents.

³ Schefer, M (1975). *El rinoceronte en el aula*. Buenos Aires: Ricordi.

10. L'Art es manifesta, si és que li cal, en l'obra, efimera o perdurable, no en el seu pretext.

10.1. El context ajuda a entendre.

10.1.1. L'Art no s'ha d'entendre en el context.

10.1.2. El pretext no ens ajuda a entendre l'Art.

11. El bell és asimptòtic a l'obra d'Art.

12. L'obra d'Art mai no té l'absolut, és referida sempre al pensament simbòlic, i aquest pertany en essència a la cultura.

12.1. Tanmateix, si hom és sensible, sentirà l'escomesa de l'obra d'Art fornida en una altra cultura, aliena i llunyana.

13. Primer és l'Art; després, la llei d'interpretació.

13.1. Primer fou l'Art; després, el cànon.

13.2. Bellesa és cànon.

“La bellesa s'adorna amb sospita,
aquest corb que travessa els aires del cel més purs”⁴

13.3. El cànon és cultura.

13.4. L'Art és asimptòtic al cànon.

13.4.1. L'Art és asimptòtic a la bellesa

13.5. El subjecte mai no trobarà l'objecte a través de la bellesa.

13.5.1. Pel que fa a l'Art, la bellesa és un engany.

V

14. L'Art transcorre en un Espai-Temps, el seu propi Espai-Temps, i transcendeix qualsevol altre Espai-Temps.

14.1. La física quàntica no autoritza cap distinció entre passat i futur.

15. L'Art, en un Espai-Temps, és transcendent, ultrapassa.

15.1. Es podria dir que l'Art no es veu subjectat en cap Espai-Temps.

16. Per establir un Espai-Temps artístic, hem de recorre a sensacions (tàctils, químiques i fotomètriques), a les seves relacions (sentits i motricitats) i al resum dels seus constructes subjectius.

“L'artista no és un portaveu del seu segle.

És senyor de l'eternitat.”⁵

16.1. L'Espai-Temps artístic és un pas sensible entre dos Espai-Temps subjectius.

17. L'Espai-Temps de l'Art no és un Espai-Temps de relació.

17.1. En un Espai-Temps, es pot esvaïr l'ombra del caos.

⁴ Shakespeare. Sonet LXX

⁵ Wilde, O. Conferència pronunciada el 1883 a Westminster. L'eternitat és fora del temps, la seva expressió més nostrada i quotidiana és l'extasi, místic, amatori o artístic. És el nostre fora-temps.

- 17.2. En un Espai-Temps, des de l'emoció, pot esdevenir el jo.
- 17.3. Un jo ha de tenir el sentit de subjecte.
- 17.4. Un jo no cerca un tu.
 - 17.4.1. Un jo s'emmiralla en un no-jo.
 - 17.4.1.1. Ací, s'identifica com a subjecte: enfront del no-jo.
 - 17.4.2. Quan el jo es contempli incomplet, cercarà el tu.
 - 17.4.3. Llavors, l'Art, ja farà estona que haurà acabat el seu comès.
 - 17.4.4. És des de la sensorialitat, no des de la consciència, que el jo cerca l'estat d'Art.
 - 17.4.5. L'Art no cerca el tu.
 - 17.4.5.1. De vegades el troba, mai no el cerca.
- 18. L'Art no és ètic.
 - 18.1. Components bàsics de l'ètica són el reconeixement de l'altre i la noció del bé i del mal.
 - 18.1.1. Aquesta noció té la seu neurològica en l'escorça orbitofrontal.
 - 18.1.2. L'Art no es qüestiona el bé i el mal, no és qüestió de la seva natura.
 - 18.2. En establir relacions subjectives, cal, des de l'ètica, aprendre aquestes relacions deixant, segurament, de banda l'objecte d'Art.
- 19. El Temps, el pas de la història, no posa necessàriament res al seu lloc.
 - 19.1.1. Res no té un lloc històric.
 - 19.1.1.1. Tret del fet històric (que és susceptible d'interpretació, elaboració i manipulació)
 - 19.1.1.2. Amb tot, una realitat complexa sempre salta, encara que es vulgui contenir.
- 20. L'Art no ocorre per glorificar, no és qüestió de la seva natura.
 - 20.1. Poques vegades, l'Art representa la glòria de ningú.
 - 20.1.1. De vegades, només és memòria.
 - 20.1.2. La memòria és elàstica, deformable, fraccionable i parcial.
 - 20.2. L'home, a través de l'Art, a voltes pot esdevenir sublim.
 - 20.2.1. Tothom ho pot esdevenir, qui el remet i qui el rep.
- 21. L'únic error (pecat) possible en Art és la imitació.
 - 21.1.1. La imitació atempta contra la primera proposició. (I 1.)
 - 21.1.1.1. La imitació atempta contra el decurs del temps.
- 22. L'artesanía cerca perllongar un tret decoratiu.
- 23. L'obra decorativa existeix pel seu destí.
 - 23.1. El destí de l'obra decorativa és en virtut de la relació establerta entre aquesta i el que decora; és, doncs, necessàriament parcial, essencialment dependent.

24. No coneixem mitjans directes d'estudi dels procediments que ens fan sensibles del món estant al pensament de l'ésser humà i dels compromisos que emergeixen en aquest pas.

24.1. Enfront de l'Art només hi ha una possible actitud: oberta.

24.2. L'Art no és per agradar, és per obrir.

25. La realitat és la coincidència d'una sensació amb un estat mental.

25.1. Fora del meu jo no existeix la realitat.

25.1.1. No parlo d'existència, parlo de realitat.

25.1.2. De fet, el possible sempre és més ric que la realitat.

25.2. No hi ha repòs, no hi ha reconciliació entre raó i emoció.

25.2.1. No n'hi ha prou ni amb Kant, ni amb Hölderlin.

“Per entendre l'univers cal:
la intel·ligència (l'anàlisi)
i la sensibilitat (l'èxtasi)”⁶

26. L'Art cerca la realitat on rau: dins.

27. Una obra d'Art no veurà mai la llum sota les servituds tècniques del treball de qui la vol fer.

27.1. També, per això, s'afirma que l'obra es fa, però l'Art ocorre.

27.2. L'Art es pot dirigir vers un públic (nombrós?), però no amb el llenguatge del públic, sinó amb el seu propi llenguatge, per tal d'emocionar, commocionar, no de fer-se entendre.

“Si és Art no serà per a tots, i
si és per a tots, no és Art.”⁷

VI

28. L'Art és tan emotiu com qualsevol acte humà interessant.

28.1. L'emoció no és en essència sinó la tensió que acompanya pràcticament tots els processos psíquics humans.

28.1.1. I, vés a saber, quants de no humans.

28.2. Ni l'emoció, ni la seva comunicació, no són el contingut de l'obra d'Art, en són un efecte secundari (col·lateral).

29. La finalitat de l'Art, ja que no hi ha l'altre, no és comunicar-se.

29.1. La comunicació humana està al marge de l'Art.

29.2. L'Art permet el ressò, estimula la ressonància entre diversitats psíquiques.

29.2.1. En aquest punt és en el que l'ètica té quelcom a aportar.

6 Valéry, P. (1982). *Eupolinos o l'arquitecte*. BCN: Quaderns Crema.

7 Schönberg, A. (1951). *El estilo y la idea*. London: W&N.

30. L'artista ofèn l'intel·lecte si roman esclau dels cànons en vigor.
- 30.1. La seva obra agradarà a la multitud immediata, i envilirà l'home.
- 30.2. L'artista hade fer, potser, alguna concessió al cànon comú perquè l'obra no sigui del tot intel·ligible
31. La intersecció de les dues darreres preposicions és un misteri.
- 31.1. Tanmateix, és una intersecció constant.
- 31.2. Posats a triar, cal que hom es vegi forçat a plans ignots per la proposta intel·ligible d'un artista que no només trenca el cànon sinó que l'ignora.
32. Qui no sent el seu Art, l'Art actual, no en sent cap.
- 32.1. El culte als "antics" és encantament de pàrvul.
33. L'inefable se sent, no s'entén. (ho saben bé les religions)
34. L'Art, per poder ser, ha d'ésser inefable.
- 34.1. Sempre trobarem mancances insalvables en les lleis que intentin regular l'Art.
- 34.2. No es pot enclaustrar el coneixement per cap aproximació des del coneixement cognitiu i racional.
- 34.3. El coneixement sensible de l'entorn no es veu subjecte a la manera particular de pensar de l'animal racional.
- "Tota la visió moderna del món es
basa en la il·lusió que les lleis
anomenades de la naturalesa són les
explicacions dels fenòmens de la naturalesa."⁸
35. De l'Art, no sempre se'n pot parlar, només cal, però, sentir-lo.
- "És clar que l'ètica no es pot expressar"⁹
- 35.1. Ens hem de situar en el buit racional, i des de la sensibilitat simbòlica.

VII

36. Del que no s'ha de parlar, més val sentir-ne el silenci.¹⁰

⁸ Proposició 6.371 del *Tractatus* de Wittgenstein.

⁹ Proposició 6.421 del *Tractatus* de Wittgenstein, i acaba amb la proposta: "ètica i estètica són u"

¹⁰ Segons l'edició i traducció del *Tractatus* de Wittgenstein a cura de J.M. Terricabras (ed. Laia, textos filosòfics, BCN 1981), la 7a proposició diu: "D'allò que no es pot parlar, cal guardar-ne silenci". La nostra darrera proposició en difereix.